

W-en forsvinn, ulven blir

UKENS KOMMENTAR

JENS HAUGAN

Førsteamanuensis i norsk, Høgskolen i Hedmark

Det er mykje debatt rundt ulven her i Hedmark. Nokon er for ulv, nokon er imot ulv, og slik vil det nok vere i framtida òg, så lenge som menneske og ulv lever side om side. Ulven har vore her i tusenvis av år. Vi kjenner ulven også som «varg», «gråbein» og eventuelt «skrubb». Og eit namn må jo «dannet» ha. Men har du nokon gong lurert på korfor ulven heiter «wolf» på engelsk og tysk?

I utgangspunktet kunne det jo sjå ut som om «ulv» og «wolf» er ulike ord frå ulike språk. Men norsk, engelsk og tysk har utvikla seg frå eit felles germansk språk. I gammalnorsk var skrivemåten «ulfr», der r-en var endring for kassen nominativ. F-en blei i dette tilfellet uttalt som ein v. Så det er ikkje så merkeleg at ein i dag bruker skrivemåten «ulv».

Når det gjeld vokalane u og o, har vi gode døme i

norsk som viser at desse vokalane kan vekslje av ulike grunnar, i.d.: bud/bod, «gulv/golv», «tru/tro». Som regel er det u-en som er den opphavlege vokalen, og så kan den ha blitt senka på grunn av ein a som kjem eller som seinare i ordet. Dette kallar ein «assimilasjon», som tyder at to lydar blir meir like kvarandre.

Så no har vi funne ut av skilnaden mellom v og f og u og o i «ulv» vs. «wolf». Men kvar blei det av w-en på vegen frå germansk til norsk? Uttalen av norsk «veg» og tysk «Weg» kan vere meir eller mindre den same (avhengig av dialekt på begge språka). Den tyske w-en blir uttalt som ein norsk v, dvs. som ein såkalla leppe-tannlyd (labiodental). Det tilsvarande ordet på engelsk er «way», og her har vi ein annan uttale av w-en, nemlig som ein såkalla halvokk. Den engelske w-en blir meir som ein o, og «way» vil nesten kunne bli uttalt som «oei». Det er altså nærmast ei blanding av v og o.

Det er den engelske uttalen av w som er den opphavlege germanske uttalen. Når dei to lydane w og o/u var så pass like, er det lett å tenkje seg at den eine lyden kunne forsvinne når dei stod saman, og det er det som har skjedd i dei nordgermanske språka (norsk, svensk, dansk (og islandsk og færøysk, som utvikla seg vidare frå gammalnorsk)) i moisemad til engelsk og tysk. Ein kan finne mange ordpar som viser dette, i.d.: «Odn - Woden/Wotan», «ork - work/Werk», «orn -

worm/Wurm», «ull - wool/Wolle». I norrøn tid kunne v-en forsvinne ved bøyning av ord når det plutsleg kom inn ein o- eller u-lyd, i.d.: «verða - varð - orðit («verte - vart - vorte»).

Ifølgje Falk og Torp si etymologiske ordbok ligg det ei indogermansk ordrot «vel» til grunn, som tyder «å tve»). I gotisk hadde ein «wilwan» og «wulwa» for «tøve» og «rov». I latin hadde ein «lupus» for «ulv» og «volpes/vulpes» for «rev». «Lupus» har truleg utvikla seg frå ei tidlegare form «vlupo-». Men det ser ut til at er «volpes/vulpes» som blei namnet på ulven hos germanarane, mens ein hadde andre namn på reven («fox» og «Fuchs» i engelsk og tysk).

Ordet «rev» er eit nordisk ord (gammalnorsk «refr») og har samband med halen på reven (rova). Spølv om ein har eit anna ord i latin («volpes»), ser ein at spansk har «rabo» for hale og «raposo» for «rev». Så den indogermanske slektskapen er tydeleg. Også «fox» og «Fuchs» viser til halen på reven. «Fuchs/fuks» som namn på ein hest har denmot med fargen å gjere, og er lånt med utvisning til reven sin farge.

Ulven er altså den som riv, og så var det språkhistoria som reiv bort w-en til den nordiske ulven. Men ulven forsvann ikkje heilt. Så får ein sjå korleis ulven klarer seg der ute. I desse ulvetider har han vel meir enn grunn nok til å rope akk og w...

En gammel oppskrift

Jens Stoltenberg er avbildet i A-posten 23.juli. Utgangspunktet er det påståtte klimaproblemet.

Men Jens er optimist. Han hevder at verden har klart å bekjempe sur nedbør og hull i ozonlaget. Dessverre er han ute på vilde veier. Det er klassisk at politikerne først skal skremme folk med at vi har et stort problem, og deretter forsøke å få folk til å tro at politikerne har løst problemet.

Pressen er nyttige medhjelpere i dette spillet. Kriser er alltid godt stoff. I Tyskland var de ferdige med å snakke om skogdøden i 1986. Men i Norge sto flere topp-politikere hardt på for å holde oppe myten om skogdøden. Så sent som i 1993 beskyldte miljøstatsråd Bernsten Englund for omfattende skader fra sur nedbør på norsk skog. Faktum er imidlertid følgende: Den årlige tilveksten i norske skoger har øket med 30% de siste 12 år, og den samlede kubikkmasse har mer enn fordoblet seg på 80 år. Men enkelte er ikke så interesserte i å høre fakta.

Det samme forholdet har vi når det gjelder påstand om hull i ozonlaget. Dette er et naturlig fenomen, som hører med til helt elementære kunnskaper for de som skal lære om meteorologi. (Om dannelse av ozonberg.) De som snakker om ozonhull nevner ikke dette, da det ikke

stemmer med de teorier som legges til grunn for den aktuelle skremmelspropaganda. Faktum er at det ikke er noen fare for ozonhull, og det har heller aldri vært det.

Det tredje problem i denne kategori er påstått problem med menneskeskapt økning av den globale temperatur, slik at det vil skade livet på kloden. Akkurat på samme måte som for de to foregående «problem» er dette en skremmelspropaganda, som ikke er basert på holdbar vitenskapelig dokumentasjon. Det burde være bevis nok å nevne at global gjennomsnittstemperatur bare har gått nedover siden 2005, dette mens tilførsel av menneskeskapt CO2 hele tiden øker. Dette er det ingen som nevner, fordi det passer dårlig inn i de teoretiske modeller som IPCC har laget seg. (Disse er ikke basert på vitenskapelig forskning.)

Mens mange er utrolig apatiske til dette spillet er det nå stadig flere som har begynt å tvile.

A-posten skriver 26.juli: «India avviser vitenskapelige funn om global oppvarming. Dette sikker kjepper i hjulene for opptrappingen til toppmøtet i København i desember. EU har oppfordret utviklingslandene til å gjøre mer for å redusere utslipp av drivhusgasser, men Indias miljøvernminister, Jairan

Ramesh, har kritisert industri-landene for å overdrive følgende av global oppvarming».

Et lovforslag vedtørende reduksjon av klimakvoter er nylig vedtatt i Kongressen i USA med knepet flertall (219 mot 212 stemmer). Men loven skal vedtas i Senatet før den er gyldig, og hvorvidt det oppnås flertall i senatet er meget usikkert. Stoltenberg bør være forberedt på at FN kan måtte gjøre helomvendt. Hvor mange miljøhender har da den norske regjering sløst bort til ingen nytte? Husk at ingen av IPCCs teorier er basert på vitenskapelig overbevisende dokumentasjoner. Imidlertid er det bevislig at en del av det materiale som IPCC har basert seg på er forfalsket og helt missvisende. Det samme gjelder en del viktige påstander som er framsatt i boken til Al Gore: «En ubehagelig samhet.»

I London forlangte regjeringen at 9 viktige punkter fra boken (som ble filmet) skulle demonteres før de fikk lov til å vise filmen i engelske skoler. Men i Norge er det helt greit å servere løgner som skremmelspropaganda. Kanskje på tide at vi våkner? Kilder: Klimaet, vitenskap og politikk. Per Engene og Geiran Tullberg.

ARNE Plassen, INGENIØR, HAMAR
Medlem av Klimarealistene.

Vesterålen er det viktigste miljøslaget i Norge på lang tid. Mens verden trues av både klimakrise og matvarekrise, vil oljeindustrien inn i fødestua til verdens siste robuste forskestasjon for å pumpe opp mer klimafremmende havområdene utenfor Lofoten og Vesterålen står miljøet og de fornybare næringene på den ene sida, og forurensning og oljeindustri på den andre. Vi står ved et veskille. Skal Norge og resten av den rike delen av verden fortsatt jage etter de fossile

ressursene, eller skal vi satse på å ta vare på og videturvikle de fornybare ressursene våre? Oljeindustrien forurenser mer enn noen andre i Norge, og utslippene deres er nesten doblet siden 1990. Norge eksporterer store mengder klimafremmende til resten av verden. Samtidig sier FN's klimapanel at verdens klimagassutslipp må kuttes med opp mot 85 prosent innen 2050. Hvis klimaproblemet skal løses, må noen ta ansvar for å bremse produksjonen av fossil energi.

Hvis ikke Norge, hvem? Hvis ikke nå, når? Oljeforkjempene vil gjerne ha det til at det bare er sønninger og romantikere som ikke vil slippe oljeindustrien til. Det er feil. Engasjementet for en oljefri båt er stort også i nord, blant fiskere, reiselivsbransje og annen lokalbefolkning. Men også vi må engasjere oss! Dimensjonene her er alt for store til at spørsmålet om oljeboring i nord utelukker kan avgjøres på kaia i Svolvær. At oljespørsmålet får

Regjeringen har levert

Noe av det første regjeringen gjorde da de kom til makta i 2005 var å reverseere endringene i arbeidsmiljøloven som FrP og Bondevikregjeringen vedtok. Regjeringen reverserte blant annet følgende:

- adgangen til å øke arbeidstiden med 13 timer per dag
- adgangen til bruk av overtid
- økt adgang til midlertidige ansettelser
- endringer som ville føre til svekkelse av de tillitsvalgte innflytelse

Dersom dette ikke hadde blitt gjort ville arbeidslivet blitt mye vanskeligere og mer usikkert for de fleste ansatte.

Det er ingen grunn til å tro at dersom FrP kommer til makta, at de vil la forslaget ligge i en skuff og støve bort. En ting er sikkert, og det er at regjeringen som sitter i dag er på arbeidstakerens side.

Godt valg.
HELENE H. SKREIBROK
leder seksjon helse og sosial Fagforbundet Hedmark

Bompenger

Vi bilister, enten med privatbil eller for eksempel lastebil, opplever stadig å måtte betale mer og mer for å bruke bilen. Stadig flere bomstasjoner dukker opp for å finansiere våre veier. E-6 og RV-2 er gode eksempler på dette. Ja, det er så ille at ved enkelte veiprosjekter er det bilistene som betaler nesten alt. Et eksempel på dette er 11 km på RV-255 fra Lillehammer mot Causdal. Her skal bilistene betale 90 % og

staten 10 %. I ett av verdens rikeste land burde ikke dette være nødvendig. Vi har penger, vi kan skaffe folk, og maskiner er det heller ingen mangel på. Derfor vil det med FrP i regjering ikke være behov for bompenget, og FrP kan love at samtlige av landets bomstasjoner vil bli fjernet!

PER ROAR BREDDVOLD
Storingsrepresentant for Hedmark FrP

Lofoten og Vesterålen - det angår også oss

Natur og Ungdoms Sommerleir mot oljeboring som ble arrangert første uka i august, samlet rekordmange ungdom fra hele landet. Hva får ungdom fra Hamar, Elverum og Lillehammer til å engasjere seg i denne kampen? Til å stå på stand rundt om i landet og samle underskrifter mot oljeboring? Og hvilke avgjørende spørsmål om oljeboring uten særlig innblanding fra Natur og Ungdoms 6400 medlemmer? Slaget om Lofoten og

Vesterålen er det viktigste miljøslaget i Norge på lang tid. Mens verden trues av både klimakrise og matvarekrise, vil oljeindustrien inn i fødestua til verdens siste robuste forskestasjon for å pumpe opp mer klimafremmende havområdene utenfor Lofoten og Vesterålen står miljøet og de fornybare næringene på den ene sida, og forurensning og oljeindustri på den andre. Vi står ved et veskille. Skal Norge og resten av den rike delen av verden fortsatt jage etter de fossile

ressursene, eller skal vi satse på å ta vare på og videturvikle de fornybare ressursene våre? Oljeindustrien forurenser mer enn noen andre i Norge, og utslippene deres er nesten doblet siden 1990. Norge eksporterer store mengder klimafremmende til resten av verden. Samtidig sier FN's klimapanel at verdens klimagassutslipp må kuttes med opp mot 85 prosent innen 2050. Hvis klimaproblemet skal løses, må noen ta ansvar for å bremse produksjonen av fossil energi.

Hvis ikke Norge, hvem? Hvis ikke nå, når? Oljeforkjempene vil gjerne ha det til at det bare er sønninger og romantikere som ikke vil slippe oljeindustrien til. Det er feil. Engasjementet for en oljefri båt er stort også i nord, blant fiskere, reiselivsbransje og annen lokalbefolkning. Men også vi må engasjere oss! Dimensjonene her er alt for store til at spørsmålet om oljeboring i nord utelukker kan avgjøres på kaia i Svolvær. At oljespørsmålet får

oppmerksomhet også i internasjonale media, sier sitt. Dette angår oss alle. Så vi kommer til å fortsette å samle underskrifter. Vi kommer fortsatt til å blande oss og å bry oss. Og jubelen kommer til å stå i taker hos Natur og Ungdom i både Hamar, Elverum og Lillehammer når regjeringen i 2010 sier nei til oljeboring utenfor Lofoten og Vesterålen.

AURORA FURUSETH
leder i Hedmark Natur og Ungdom